

De Broeders van Liefde en de sociale leer van de Kerk

Samengesteld door Br. René Stockman



Alleen de liefde
kan de menselijke
persoon volledig
omvormen.

De caritas
is het grootste
sociale gebod;
ze eerbiedigt
de ander
en zijn rechten.

Compendium

Wanneer we spreken over de sociale leer van de Kerk, wordt spontaan gedacht aan de encycliek van Paus Leo XIII **“Rerum novarum”** (1891) die als het inspiratiedocument en het referentiedocument voor de christelijke activiteit in de sociale sfeer kan worden gezien. Inderdaad, alle andere sociale encyclieken zijn als het ware een voortzetten van de reflectie van de Kerk op de grote sociale vraagstukken en de actualisatie van de stellingnamen dienaangaande, een proces dat met Rerum novarum werd ingezet. Maar tegelijk moeten we stellen dat de sociale leer van de Kerk niet werd geboren met Rerum novarum. Vanuit de Schrift zelf, in lijn met de traditie van de Kerkvaders en de grote theologen, zoals Thomas van Aquino, heeft de Kerk nooit opgehouden zich maatschappelijk betrokken op te stellen. In de moraaltheologie gaat het juist over het goede handelen in alle facetten van het menselijk leven, het maatschappelijk leven inclusief. De sociale leer was inherent aanwezig in iedere verkondiging en praxis, maar werd formeel geformuleerd met de encycliek **“Rerum novarum”**, naar aanleiding van de grote problematieken in de wereld van de arbeid en de sociale vernieuwingen die aan de horizon verschenen, om van dan af een vast thema te worden in de officiële verkondiging van het kerkelijk magisterium.

Een nieuwe mijlpaal was zeker het verschijnen van het **“Compendium van de sociale leer van de Kerk”** in 2004 vanuit de Pauselijke Raad voor Rechtvaardigheid en Vrede. Het is treffend dat men in de inleiding de volgende tekst van de heilige Paulus aangeeft: *“Verkondig het woord, dring te pas en te onpas aan, weerleg, berisp, bemoedig, met al het geduld dat het onderricht vereist. Want er komt een tijd dat men de gezonde leer niet meer zal verdragen, maar naar zijn eigen smaak leraren om zich heen zal verzamelen die de oren strelen. En ze zullen hun oren sluiten voor de waarheid, om te luisteren naar allerlei mythen. Maar u, blijf nuchter bij dit alles, aanvaard het lijden, doe het werk van een evangelist, vervul trouw uw dienst”* (2 Tim. 4, 2-5). (nr. 2 Compendium). Het is alsof deze tekst voor onze tijd is geschreven.

Maar even treffend is de keuze van de tekst om het Compendium af te sluiten. *“Alleen de liefde kan de menselijke persoon volledig omvormen. De caritas is het grootste sociale gebod; ze eerbiedigt de ander en zijn rechten. Ze eist de praktijk van de rechtvaardigheid en zij alleen stelt ons daartoe in staat. Ze inspireert tot een leven van zelfgave: ‘Wie zijn leven tracht te redden, zal het verliezen en wie het verliest, zal het behouden’* (Lc. 17, 33). Omgekeerd kan de



liefde zijn volledige uitdrukking niet vinden in de aardse dimensie van de menselijke en sociale relaties alleen, omdat de doeltreffendheid van de liefde voortvloeit uit de relatie met God. Of om het met de heilige Teresa van het Kind Jezus te zeggen: ‘In de avond van dit leven zal ik voor U verschijnen met lege handen, want ik vraag U niet, Heer, mijn daden te tellen. Al onze gerechtigheden zijn nog besmet in uw ogen. Ik wil mij dus bekleden met Uw eigen gerechtigheid en van Uw liefde het eeuwige bezit van Uzelf ontvangen’ (nr.583, Compendium).

Paus Johannes Paulus II zal in zijn Apostolische brief “**Novo millennio ineunte**” van 2001 de volgende treffende analyse meegeven: “Hoe is het mogelijk dat er in onze tijd nog mensen van honger sterven, tot analfabetisme veroordeeld zijn, de meest elementaire geneeskundige zorgen ontberen of geen huis hebben dat hen beschermt? Het beeld van de armoede wordt nog eindeloos groter wanneer wij de nieuwe vormen van armoede bij de oudere plaatsen. Deze nieuwe vormen treft men vaak aan in sectoren en bij mensen die niet van economische mogelijkheden verstoken zijn, maar die wanhopig zijn om de zinloosheid van het bestaan, die verstrikt zijn in drugs, eenzaam door hoge leeftijd of door ziekte, gemarginaliseerd en sociaal gediscrimineerd. Hoe kunnen wij overigens de ogen sluiten voor het perspectief van een ecologische ramp waardoor grote gebieden van de planeet onbewoonbaar en vijandig voor de mens zouden worden? Hoe onverschillig blijven voor de problemen van de vrede die zo vaak bedreigd wordt, voor het spookbeeld van catastrofale oorlogen? Hoe niet aandachtig zijn voor het misprijzen van de fundamentele mensenrechten van zovele personen, vooral van kinderen”. Een betere analyse van de tijd kan niet worden gegeven.

Het is met de ogen van het evangelie dat we naar de werkelijkheid van de wereld moeten kijken en deze analyse op ons laten afkomen. Het is in de wereld dat de Kerk en wij als Kerkmensen het evangelie moeten beleven en meewerken aan de opbouw van het Koninkrijk van God. Nergens anders dan in de Pastorale constitutie “**Gaudium et spes**” werd dit beter

uitgedrukt: “De Kerk, die deelt in de vreugde en de hoop van de mensen, in hun angsten en verdriet, is solidair met elke man en vrouw op elke plaats en in elke tijd, om hun het goede nieuws van het koninkrijk van God te brengen, dat met Jezus Christus is gekomen en onder hen blijft” (nr. 1).

Als **Broeders van Liefde**, gesticht 84 jaar voordat *Rerum novarum* het daglicht zag, kunnen we ons vinden in deze teksten, ze zijn helemaal in lijn wat wij ons charisma noemen: de cultuur van de liefde brengen op plaatsen waar liefde afwezig is, waar de waardigheid van de mens verduisterd is, bij mensen die in hun humane capaciteiten gewond zijn, en daardoor hun waardigheid herstellen. Wij begrijpen ten volle, wanneer we onze geschiedenis als congregatie bekijken, dat de sociale gevoeligheid van de Kerk niet geboren is met *Rerum novarum*, maar reeds veel vroeger beleefd werd. Onze congregatie en de reden waarvoor ze werd gesticht is daar maar één voorbeeld van.

Het is dan ook normaal dat we als apostolische congregatie veel belang hechten aan de sociale leer van de Kerk, en bijzonder verheugd waren met het uitkomen van dit *Compendium* van de sociale leer van de Kerk. We zorgden er ten andere voor dat dit *Compendium* in het Nederlands werd vertaald. Ook de recente encyclieken van Paus Benedictus XVI zijn voor de congregatie van grote betekenis: “**Deus caritas est**”, omdat het de grondmotivatie van de congregatie behandelt. Vader Triest wist goed waarom hij aan de congregatie juist “*Deus caritas est*” als devies gaf, als woord uit de Schrift. Alleen wanneer we gegrond blijven in Gods liefde, kunnen we op een goede wijze de cultuur van de *caritas* beleven en uitdragen. Maar ook “*Caritas in veritate*”, de eerste eigenlijke sociale encycliek van Paus Benedictus XVI, is ons meer dan dierbaar, omdat het ons opnieuw richtlijnen geeft hoe we als congregatie op een geactualiseerde wijze sociaal bewogen, maar ook in liefde bewogen, in de wereld moeten staan, “delend in de vreugde en de hoop van de mensen, in hun angsten en verdriet, solidair met elke man en vrouw op elke plaats en in elke tijd...” .

Als congregatie willen we een wandeling maken doorheen het *Compendium* en de recente encyclieken, en zien waar we de aanknopingspunten vinden, waar we als congregatie op een bijzondere wijze de sociale leer van de Kerk mee helpen realiseren, en welke klemtonen we vanuit ons eigen charisma leggen. Terecht mogen we zeggen dat de sociale leer voor de congregatie richtinggevend is, terwijl de congregatie op haar eigen wijze ook een bijdrage levert om deze sociale leer in de praktijk te brengen.

In het *Compendium* lezen we: “De bedoeling van de sociale leer van de Kerk is religieus en moreel van aard. Ze is religieus omdat de evangeliserende en heilbrengende zending van de Kerk de mens omvat ‘in de volle waarheid van zijn bestaan, van zijn persoon en van zijn leven in de gemeenschap en de maatschappij’. Ze is moreel omdat de Kerk streeft naar een ‘volledige vorm van humanisme’, dit wil zeggen naar ‘de bevrijding van alles wat de mens terneerdrukt’ en naar ‘de ontwikkeling van de ganse mens en van alle mensen’ (grondgedachte uit de Encycliek “*Populorum progressio*” – 1967 door Paus Paulus VI en aanknopingspunt voor Paus Benedictus XVI voor zijn recente encycliek *Caritas in veritate*). De sociale leer van de Kerk geeft de weg aan naar de realisatie van een maatschappij die verzoend en harmonieus is door rechtvaardigheid en liefde, een maatschappij die op een voorbereidende en prefiguratieve wijze in de geschiedenis vooruitloopt op de ‘nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waar gerechtigheid zal wonen’ (2 Pe; 3, 13).” (nr. 82 *Compendium*)

Terecht mogen we de Kerk hierbij als een expert in humaniteit noemen (nr. 61), eveneens een term uit *Populorum progressio*, als een bevorderaar van de beschaving van de liefde (nr. 103), of de sociale liefde zoals Paus Paulus VI dit zo graag uitdrukte, het bevorderen van de

waardigheid van iedere mens, om de term van Paus Johannes XXIII in “Mater et magistra” (1961) te herhalen. Daartoe zal ze alles in het werk stellen om “in waarheid, rechtvaardigheid, liefde en vrijheid nieuwe modi van relaties in de menselijke samenleving te vestigen” (Pacem in terris – 1963, nr. 301).

“De sociale leer van de Kerk is een integraal onderdeel van haar evangeliserende dienst. Niets wat de gemeenschap van mensen aangaat – situaties en problemen in verband met rechtvaardigheid, bevrijding, ontwikkeling, relaties tussen volken, vrede – is vreemd aan evangelisatie en evangelisatie zou onvolledig zijn indien het geen rekening zou houden met de wederzijdse eisen die voortdurend door het Evangelie en door het concrete persoonlijke en sociale leven van de mens wordt gesteld” (nr. 66 Compendium). “Met haar sociale leer wil de Kerk de mens helpen op de weg van het heil” (nr. 69 Compendium), want “aan de ene kant mag religie niet worden beperkt tot ‘de zuivere private sfeer’, aan de andere kant mag de christelijke boodschap niet worden gedegradeerd tot een zuiver buitenwerelds heil dat niet in staat is om licht te werpen op ons aardse bestaan” (nr. 71 Compendium).

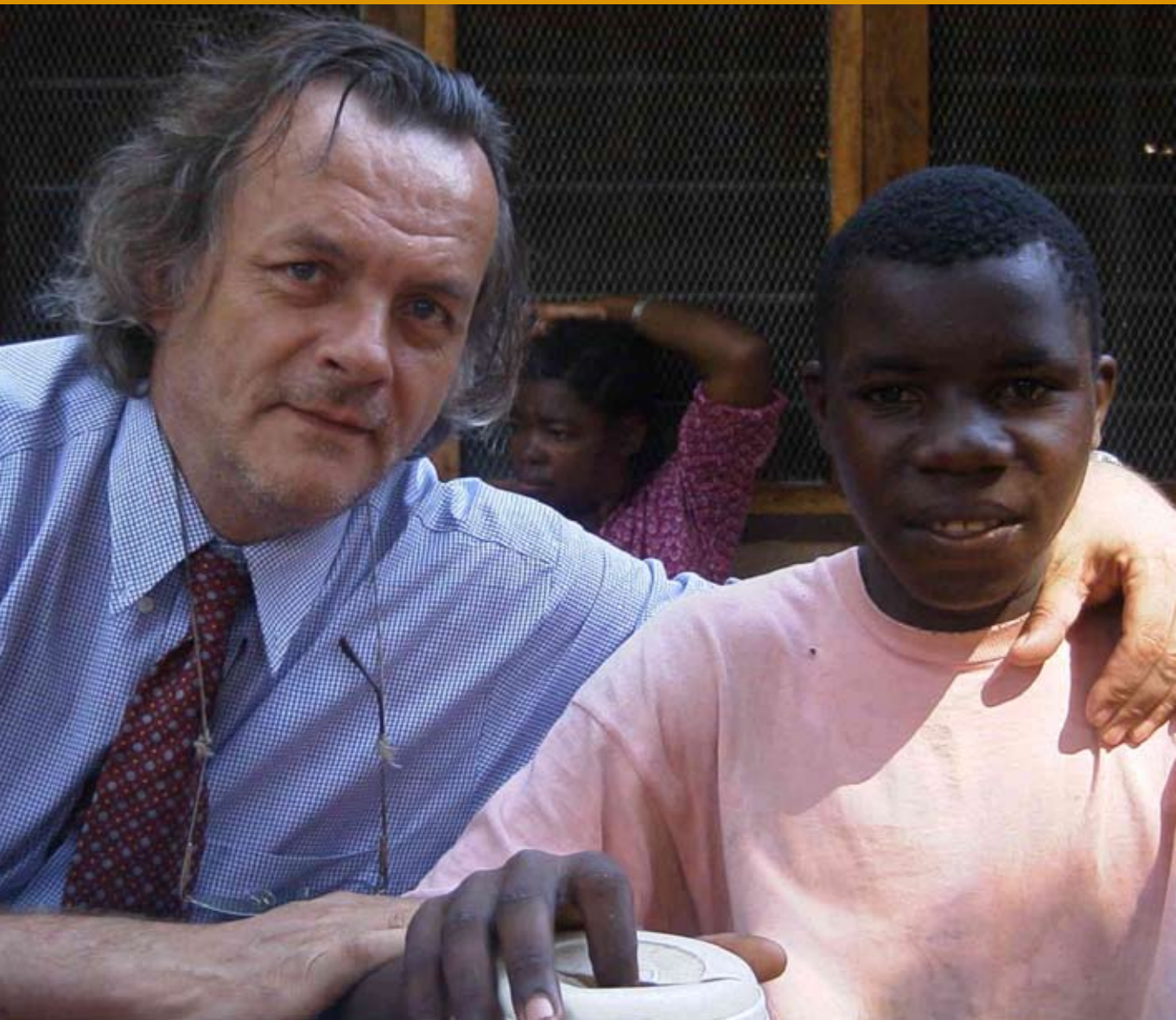
De sociale leer behoort daarom niet tot het gebied van de ideologie, maar tot dat van de theologie en vooral van de moraaltheologie (zie encycliek *Sollicitudo rei socialis* – 1988 – 571): ze is de nauwkeurige formulering van de resultaten van een aandachtige reflectie over de ingewikkelde realiteiten van het menselijke bestaan in de maatschappij en in de internationale context in het licht van het geloof en van de kerkelijke traditie. Haar voornaamste doel is de interpretatie van die realiteiten en het onderzoek van de overeenstemming of het verschil ervan met de lijnen van het onderricht van het Evangelie over de mens en over zijn aardse en tevens transcendente roeping; om dus het christelijk gedrag te oriënteren (nr.72 Compendium). “In feite weerspiegelt deze sociale leer drie niveaus van moraaltheologisch onderricht: het funderende niveau van de motivaties; het directieve niveau van de normen van het sociale leven; het deliberatieve niveau van de gewetens dat de taak heeft om objectieve en algemene normen te mediëren in concrete en particuliere sociale situaties “(nr. 73 Compendium).

Tenslotte kan worden gesteld dat de sociale leer tegelijk verkondigend is maar ook een aanklacht kan inhouden, op die plaatsen waar de waardigheid van de mens niet of niet voldoende gerespecteerd wordt. “Deze aanklacht wordt beoordeling en verdediging van niet erkende en geschonden rechten, in het bijzonder van de armen, de geringsten en de zwakken” (nr. 81 Compendium). En daarmee zijn we in het hart van ons charisma aangeland.

De sociale leer
is een integraal onderdeel
van haar evangeliserende dienst.

1. Je gelooft in de waarde van elke mens, ook van de meest verlaten, de zwaarst getroffen mens.

(leefregel nr. 16)





Een eerste element van de sociale leer die voor de congregatie van de Broeders van Liefde van essentieel belang is, is **de visie die de Kerk ontwikkelt op de mens**. De christelijke visie op de mens en op de ganse schepping vormt de hoeksteen van iedere actie binnen de missie van de congregatie.

“De christelijke openbaring werpt een nieuw licht op de identiteit, de roeping en de uiteindelijke bestemming van de menselijke persoon en van de menselijke soort. Iedere persoon is geschapen door God, bemind en gered in Jezus Christus en vindt zijn vervulling in het scheppen van een netwerk van meerdere relaties van liefde, rechtvaardigheid en solidariteit met andere personen terwijl hij zich inlaat met zijn verschillende activiteiten in de wereld. Wanneer menselijke activiteit gericht is op het bevorderen van de integrale waardigheid en roeping van de menselijke persoon, van de kwaliteit van zijn bestaanscondities en van het solidair ontmoeten van volken en naties, dan is dit in overeenstemming met het plan van God die niet ophoudt met het tonen van zijn liefde en voorzienigheid voor zijn kinderen” (nr. 35 Compendium).

We ontvangen hier als het ware een samenvatting van de personalistische visie op de mens die de basis moet blijven van ieder handelen van en met de mens. Het principe van de on-aantastbaarheid van de menselijke persoon (nr. 107 Compendium) is het fundament van deze mensvisie.

In tegenstrijd met het individualisme en de absolute vrijheid die vandaag te dikwijls wordt geproclameerd, bevestigt de sociale leer van de Kerk de personalistische visie op de mens. *“Omdat het menselijk individu beeld is van God, heeft het de waardigheid van een persoon: hij is niet alleen iets, maar ook iemand”* (Katechismus van de katholieke Kerk, 357). Gans het leven van de mens is een vraag en een zoektocht naar God; hij is van nature gericht naar God (Evangelium vitae, 34-35). De zonde is precies de vervreemding, de scheiding, niet alleen van God maar ook van zichzelf, van de andere mensen en van de wereld rondom zich (nr. 116 Compendium).

“De mens moet steeds gezien worden als een eenheid van persoon, door God geschapen als een eenheid van lichaam en ziel. Daarom heeft de mens twee verschillende karakteristieken: hij is een materieel wezen verbonden met de wereld door zijn lichaam, en hij is een geestelijk wezen dat openstaat voor de transcendentie en voor de ontdekking van een diepere waarheid” (nr.129, Compendium).

“De openheid voor de transcendentie behoort tot de menselijke persoon: de mens staat open voor het oneindige en voor alle geschapen wezens. Daartoe kan hij uit zichzelf treden, uit het egoïstisch zelfbehoud, om binnen te treden in een relatie van dialoog en gemeenschap met de ander” (nr. 130, Compendium).

“De mens bestaat als een uniek en onherhaalbaar wezen. Hij bestaat als een “ik” dat in staat is tot zelfbegrip, zelfbeschikking en zelfbepaling” (nr.131, Compendium). Het is dan ook onze opdracht en onze eerste zorg om de integrale ontwikkeling van de persoon te bevorderen. *De mens moet dus steeds gezien worden als een persoon, een actief en verantwoordelijk subject van zijn eigen groeiproces, samen met de gemeenschap waartoe hij behoort* (nr.133, Compendium). Hieruit vloeit het onvoorwaardelijk respect dat de samenleving moet ontwikkelen voor deze transcendente waardigheid van de menselijke persoon.

Als congregatie onderschrijven we ten volle deze personalistische visie op de mens, geschapen naar het beeld van God, waaruit een onvoorwaardelijk respect vloeit voor iedere mens in alle levenssituaties, en een inspanning om de waardigheid van iedere mens te eerbiedigen, te verdedigen, te beschermen en eventueel te herstellen.

“De mens is ook vrij, en de waardigheid van de mens vereist dat hij handelt in welbewuste en vrije keuze, persoonlijk, namelijk van binnen uit bewogen en aangezet, en dus niet gedreven voor een blinde innerlijke drift of door louter uiterlijke dwang” (nr. 135, Compendium).

“Deze vrijheid is echter niet onbegrensd, omdat de mens tegelijk geroepen is de morele wet die God de mens stelt te aanvaarden en te onderhouden” (nr. 136, Compendium).

“In het uitoefenen van zijn vrijheid stelt de mens moreel goede daden die constructief zijn voor de persoon en voor de maatschappij, wanneer hij gehoorzaamt aan de waarheid, wanneer hij niet veronderstelt dat hij de schepper en de absolute meester is van waarheid of van ethische normen” (nr. 138, Compendium).

Opnieuw wordt hier een fundamenteel gegeven aangebracht waarover vandaag veel te doen is: de juiste interpretatie van de menselijke vrijheid, die steeds een gesitueerde vrijheid is, en het afstemmen van de mens, in geweten, op het absolute goede en het aanvaarden van ethische normen dienaangaande.

Een volgend thema in de mensvisie is de gelijkwaardigheid van alle personen. In de sociale leer komen hierbij twee aspecten aan bod: de gelijkwaardigheid van man en vrouw, met respect voor hun specificiteit (een thema dat in de discussie rond “gender” heel gevoelig ligt) en de waardigheid van mensen met een handicap. Als Broeders van Liefde willen we luisteren wat over dit laatste specifiek wordt aangebracht.

“Gehandicapte personen zijn volledig menselijke subjecten, met rechten en plichten, die ondanks de begrenzing en het lijden die zij in hun lichaam en in hun mogelijkheden ondervinden, de waardigheid en de grootheid van de mens duidelijk accentueren. Aangezien gehandicapten subjecten zijn die over al hun rechten beschikken, moeten zij worden geholpen om deel te nemen aan elke dimensie van de familie en van het sociale leven op elk voor hen toegankelijk niveau en in overeenstemming met hun mogelijkheden” (nr. 148, Compendium). We kunnen hierbij de tekst van onze eigen leefregel plaatsen: “Bij de gehandicapte en verwaarloosde jeugd, bij de bejaarde en psychisch zieke mens, word je geconfronteerd met grotere nood aan bevrijding, doordat hun menszijn op zoveel domeinen onvolkomen is. Nooit echter verloochen je hen. Je herkent ze als bij ons horende, en solidair ga je met hen de weg naar dezelfde bestemming in God. Daarom wil je door een nooit aflatende inspanning hun menselijke situatie nu reeds verbeteren” (leefregel nr. 68).

De mens is ook een sociaal wezen, geroepen tot het sociale leven. *“De menselijke natuur reveleert zichzelf in feite als de natuur van een wezen dat beantwoordt aan zijn eigen noden op basis van een relationele subjectiviteit. Het sociale leven is daarom niet iets uiterlijks van de mens: hij kan slechts groeien en zijn roeping verwezenlijken in relatie met anderen” (nr. 149, Compendium).* Het algemeen welzijn zal steeds moeten primeren op het louter individuele welbehagen. Immers, de persoon kan zijn eigen verwerkelijking niet alleen in zichzelf vinden, los van het feit dat hij bestaat “met” anderen en “voor” anderen (nr. 165, Compendium). *“De eisen van het algemeen welzijn zijn afhankelijk van de sociale condities van elke historische periode en zijn nauw verbonden met het respect voor en de integrale bevordering van de persoon en van zijn fundamentele rechten. Deze eisen houden op de eerste plaats het engagement voor de vrede in, de organisatie van de machten van de Staat, een degelijk juridisch systeem, de bescherming van het milieu, het voorzien van de basisdiensten aan alle personen, waarvan sommigen vallen onder de mensenrechten: voedsel, woning, werkgelegenheid, opvoeding en toegang tot cultuur, transport, gezondheid, vrije circulatie van informatie en bescherming van de godsdienstvrijheid” (nr.*

166, Compendium, geïnspireerd op “Gaudium et spes” en “Mater et magistra”). Terecht wordt dit aangevuld met de volgende fundamentele stelling: *“Het algemeen welzijn van de maatschappij is geen doel op zich; het heeft enkel waarde in functie van het bereiken van de ultieme doeleinden van de persoon en van het algemeen welzijn van de ganse schepping. God is het ultieme doel van zijn schepselen en in geen geval mag het algemeen welzijn worden beroofd van zijn transcendente dimensie, die de historische dimensie overstijgt en ook voltooit”* (nr. 170, Compendium).

Daaruit vloeit de solidariteit voort die mensen onderling dienen te ontwikkelen. Voor de congregatie van de Broeders van Liefde vertaalt deze solidariteit zich in een heel concrete liefde voor de armsten.

In **“Sollicitudo rei socialis - 1988”** schrijft Paus Johannes Paulus II :*“Solidariteit is een waarachtige morele deugd, geen gevoel van vaag medelijden of van oppervlakkige verteering bij het leed van zovele mensen, dichtbij of veraf. Zij is integendeel het vaste en volhardende besluit om zich in te zetten voor het algemeen welzijn, voor het welzijn van allen en van ieder, omdat wij werkelijk allen verantwoordelijk zijn voor allen. ... De boodschap van de sociale leer inzake solidariteit toont duidelijk de intieme band aan tussen solidariteit en algemeen welzijn, tussen solidariteit en universele bestemming van de goederen, tussen solidariteit en gelijkheid tussen de mensen en de volken, tussen solidariteit en vrede in de wereld. ... Jezus van Nazareth laat voor de ogen van alle mensen de band tussen solidariteit en naastenliefde schitteren door er de volledige betekenis van te verhelder. In het licht van het geloof streeft de solidariteit ernaar zichzelf te overstijgen en de specifieke christelijke dimensies van de volledige onbaatzuchtigheid, de vergeving en de verzoening aan te nemen. Daarom moet de naaste, ook als hij vijand is, bemind worden met dezelfde liefde waarmee de Heer hem bemint, en men moet voor hem bereid zijn tot het offer, ook het hoogste: ‘zijn leven geven voor zijn broeders’ (1 Joh. 3, 16)”*.



In zijn encycliek "**Deus caritas est** – 2005" bevestigt Paus Benedictus XVI het belang van de naastenliefde als uitdrukking van de solidariteit: *"Het wezen van de Kerk drukt zich uit in een drievoudige opdracht: verkondiging van het Woord van God, viering van de sacramenten en het dienstwerk van de liefde, de diaconia. Het zijn opgaven die elkaar wederzijds veronderstellen en die niet van elkaar los te maken zijn. De dienst van de liefde is voor de Kerk niet een soort welzijnswerk dat men ook aan anderen zou kunnen overlaten, maar behoort tot haar wezen en is een onmisbare uitdrukking van haar wezen"* (nr.25).

"De caritatieve organisaties van de Kerk vormen hun eigen opus proprium, hebben hun eigen opgave, niet door terzijde wat mee te werken, maar door als onmiddellijk verantwoordelijk subject zelf te handelen en datgene te doen wat aan hun wezen beantwoordt. Nooit kan de kerk gedispenseerd worden van de uitoefening van het dienstwerk van de liefde als een gemeenschappelijke geordende activiteit van de gelovigen, en anderzijds zal er zich nooit een situatie voordoen waarin men de concrete naastenliefde van iedere individuele christen niet nodig zou hebben, omdat de mens naast de gerechtigheid altijd liefde nodig heeft en nodig zal hebben" (nr. 29). Altijd zal deze solidariteit in liefde tot doel moeten hebben: *"een waarachtig humanisme dat in de mens het beeld van God erkent en hem wil helpen een leven te leiden dat aan deze waardigheid beantwoordt"* (nr. 30). Dit wordt nogmaals duidelijk gesteld in de encycliek "**Caritas in veritate** – 2009", waarbij Paus Benedictus XVI verwijst naar de encycliek "**Populorum progressio**" : *"De gehele Kerk, als zij verkondigt, als zij eucharistie viert en als zij in liefde handelt, moet er steeds op gericht zijn de integrale ontwikkeling van de mens te bevorderen. De ware ontwikkeling van de mens betreft de gehele persoon in al zijn dimensies"* (nr. 11).

Dit alles zal zich laten samenvatten in de proclamatie van de mensenrechten. Paus Johannes Paulus II omschreef de **Universele Verklaring van de Rechten van de Mens**, aangenomen door de Verenigde Naties op 10 december 1948, als een ware mijlpaal op de weg van de morele vooruitgang van de ganse mensheid (toespraak tot de UNO op 2 oktober 1979). De mensenrechten worden binnen de sociale leer van de Kerk omschreven als universeel, onschendbaar en onvervreemdbaar. *"Universeel omdat ze aanwezig zijn in alle menselijke wezens, zonder uitzonderingen in tijd, plaats of subject. Onschendbaar voor zover zij inherent zijn aan de menselijke persoon en aan de menselijke waardigheid en onvervreemdbaar in de mate dat niemand op legitieme wijze zijn gelijken, wie dat ook moge zijn, van zijn rechten kan beroven, omdat dit gelijk zou staan met het schenden van hun natuur"* (nr. 153, Compendium).

Zowel in "**Centesimus annus** – 1991" als in "**Evangelium vitae** – 1995" heeft Paus Johannes Paulus II een duidelijke invulling gegeven van wat de Kerk onder deze mensenrechten wil verstaan.

"Het recht op leven, waarvan een wezenlijk deel het recht is om, na verwekt te zijn, te groeien in de schoot van de moeder; het recht om te leven in een gezin dat één is, en in een moreel milieu dat gunstig is voor de ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid; het recht om het eigen verstand en de eigen wil te doen rijpen in het zoeken en het kennen van de waarheid; het recht om deel te nemen aan de arbeid om de aardse goederen ten nutte te maken en om uit die arbeid het levensonderhoud van zichzelf en van zijn dierbaren te winnen; het recht om vrij een gezin te stichten en om kinderen te ontvangen en op te voeden door de seksualiteit op verantwoorde wijze te beleven. Bron en synthese van deze rechten is in zekere zin de godsdienstvrijheid, begrepen als recht om in de waarheid van het eigen geloof te leven en in overeenstemming met de transcendentale waardigheid van de eigen persoon" (Centesimus annus, nr. 47).

Terecht wordt een heel speciale nadruk gelegd op het recht op leven vanaf de conceptie tot aan het natuurlijke einde. We weten hoe deze rechten vandaag steeds meer in het gedrang komen met de legalisering van abortus en euthanasie.

We delen het pastoraal engagement dat in de sociale leer wordt aangegeven, en dat in de dubbele richting: *“in de proclamatie van de christelijke fundamenten van de mensenrechten en in het aanklagen van de schendingen van deze rechten”* (nr. 159, Compendium). Terecht wordt eveneens gewezen op het belang van constant overleg. *“Terwille van en grotere doeltreffendheid staat dit engagement open voor oecumenische samenwerking, voor dialoog met andere religies, voor alle geschikte contacten met andere organisaties, gouvernementele en niet-gouvernementele, op het nationale en op het internationale niveau”* (nr. 159, Compendium). Onze erkenning als congregatie als niet-gouvernementele organisatie bij de Verenigde Naties met consultatieve stem, en onze relaties met overheden en andere religies zullen steeds de bevordering van de eerbiediging van de mensenrechten voor ogen moeten houden, heel in het bijzonder de rechten van mensen met een handicap, mensen met psychiatrische problemen, van hen die in de huidige samenleving hun stem verloren hebben en gemarginaliseerd zijn.

Terecht wordt
een heel speciale nadruk
gelegd op het recht op leven
vanaf de conceptie
tot aan
het natuurlijke einde.





2. Als Broeder van Liefde ben je erom bekommerd de waarde van het evangelie vooral daar te dienen waar de waardigheid van de mens het meest verduisterd is.

(leefregel nr. 37)



Hiermee zijn we gekomen tot de kern van onze missie als Broeders van Liefde: de waarde van het evangelie voor daar te dienen waar de waardigheid van de mens het meest verduisterd is. In zijn encycliek “Caritas in veritate – 2009” gaat Paus Benedictus XVI dieper in op de basisgedachte die verwoord werd in “Populorum progressio” door Paus Paulus VI: “In de encycliek Populorum progressio wilde Paus Paulus VI ons bovenal zeggen dat vooruitgang in oorsprong en wezen een roeping is: ‘Volgens Gods plan is iedere mens geroepen om zichzelf te ontwikkelen, omdat God aan het leven van iedere mens een bepaalde roeping heeft meegegeven’. ... De roeping tot vooruitgang spoort de mens aan tot meer werken, leren, bezitten, om daardoor meer te zijn. Maar wat wil dat zeggen: meer zijn? Authentieke ontwikkeling moet altijd integraal zijn, dat wil zeggen: bijdragen tot de ontwikkeling van iedere mens en van heel de mens. Paus Paulus schrijft: ‘Wat voor ons telt, is de mens, iedere mens, iedere groep van mensen, en de mensheid in haar geheel. ... Juist omdat God het grote “ja” tegen de mens spreekt, kan de mens er niet van afzien zich te openen voor de goddelijke roeping om de eigen ontwikkeling te verwerkelijken. De waarheid van de ontwikkeling bestaat in de volkomenheid ervan: als ontwikkeling niet de gehele mensheid en iedere mens betreft is er geen sprake van ware ontwikkeling” (nr.16-18).

In de sociale leer wordt deze ontwikkeling gekoppeld aan de voorwaarde dat eenieder daarvoor over de nodige middelen moet kunnen beschikken. *“Het moet een gezamenlijke inspanning zijn om voor elke persoon en voor alle volken de voorwaarden te scheppen die noodzakelijk zijn voor een integrale ontwikkeling, zodat iedereen kan bijdragen tot de creatie van een meer humane wereld”* (nr. 175, Compendium). Een billijke en ordentelijke verdeling en gebruik van de aardse goederen is hierbij van cruciaal belang. Zonder het recht op privé-bezit te ontkennen, mag men privé-bezit nooit absoluut zien en er steeds de sociale functie van erkennen. Meer werken, leren, bezitten om daardoor meer te zijn en daardoor een betere bijdrage te kunnen leveren aan de integrale ontwikkeling van iedere mens en van alle mensen.

“Het principe van de universele bestemming van de goederen vraagt dat men een bijzondere zorg verleent aan de armen, de gemarginaliseerden en in elk geval aan hen wiens levensomstandigheden een normale ontwikkeling in de weg staan. Daarom moet de preferentiële optie voor de armen met klem worden herbevestigd” (toespraak van Paus Johannes Paulus in Puebla 1979). *“Gezien de mondiale dimensie die het sociale vraagstuk aangenomen heeft, moet deze voorkeurliefde met de daardoor geïnspireerde beslissingen nu ook de onmetelijke menigten omvatten van hen die honger lijden, van bedelaars, van daklozen, van personen zonder medische verzorging en vooral zonder hoop op een betere toekomst”* (nr. 182, Compendium).

“De liefde voor de armen van de Kerk is geïnspireerd door het evangelie van de zaligsprekingen, door de armoede van Jezus en door zijn aandacht voor de armen. Deze liefde betreft de materiële armoede en ook de talrijke vormen van culturele armoede en religieuze armoede. De Kerk heeft zich, ondanks de tekortkomingen van velen van haar leden, vanaf het begin onophoudelijk ingespannen om de nood van de armen te verlichten, hen te verdedigen en hen te bevrijden. Aangespoord door het Evangelisch voorschrift ‘voor niets hebben jullie gekregen, voor niets moet je geven’ (Mt. 10, 8), leert de Kerk dat men de naaste te hulp moet snellen naargelang zijn verschillende noden en vervult zij in de menselijke gemeenschap talrijke werken van lichamelijke en geestelijke barmhartigheid. Of om het men Gregorius de Grote te zeggen: ‘Wanneer we aan de armen de onontbeerlijke zaken geven, dan geven wij aan hen geen persoonlijke giften, maar dan geven wij aan hen wat hun toebehoort. Veel meer dan het beoefenen van een daad van naastenliefde, voltrekken wij een daad van gerechtigheid” (nr. 184, Compendium).

Bij de Broeders van Liefde staat de caritas centraal, die steeds gezien wordt als een triade “liefdevolle grondhouding, compassie die uitmondt in concrete werken van barmhartigheid” en die haar vertaling vindt in deskundigheid en gestructureerde aanpak. Wat vinden we in de sociale leer van Kerk over deze visie?

In zijn encycliek “**Deus caritas est – 2005**” is Paus Benedictus XVI daar treffend op ingegaan. Alle elementen vinden we er in terug. Vooreerst de onlosmakelijk band tussen de godsliefde en de naastenliefde. Zonder de liefde tot en van God is de naastenliefde, die zich onvoorwaardelijk en zonder reserve moet richten naar alle mensen, zelfs de zogenaamde vijand, niet mogelijk.

“Jezus vereenzelvigd zich met de noodlijdenden: de hongerenden, de dorstenden, de vreemdelingen, de naakten, de zieken en de gevangenen. ‘Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan’ (Mt. 25, 40). Liefde tot God en naastenliefde versmelten: in de geringsten ontmoeten wij Jezus zelf, en in Jezus ontmoeten wij God (nr. 15). ‘Als iemand zegt dat hij God liefheeft, terwijl hij zijn broeder haat, is hij een leugenaar. Want als hij zijn broeder die hij ziet niet liefheeft, kan hij God niet liefhebben die hij nooit heeft gezien’ (1 Joh. 4, 20). Onderstreept wordt de onlosmakelijke verbinding van liefde tot God en naastenliefde. Beide horen zo samen, dat de bewering God lief te hebben tot leugen wordt, wanneer de mens zich sluit voor de naaste of hem zelfs haat. Men dient dit vers van Johannes veeleer in die zin uitleggen, dat de naastenliefde een weg is om ook God te ontmoeten, en dat zich van de naaste afwenden ook voor God blind maakt (nr. 16). Zo wordt naastenliefde mogelijk. Zij bestaat er immers in dat ik ook de medemens die ik eerst niet mag of die ik niet eens ken, vanuit God liefheb. Dat is alleen mogelijk vanuit de inwendige ontmoeting met God, die tot gemeenschap van wil is geworden en die tot het gevoel doordringt. Dan leer ik deze ander niet enkel meer met mijn ogen en gevoelens te bezien, maar vanuit het perspectief van Jezus Christus. Liefde tot God en naastenliefde zijn niet van elkaar te scheiden: het is slechts één gebod. Maar elk van beide leeft van de voorkomende liefde van God, die ons het eerst heeft liefgehad (nr. 18).”

Caritas kan slechts groeien vanuit het gebed. Godsliefde (contemplatie) en naastenliefde (caritas) vormen een eenheid, vloeien uit mekaar. Dat helpt ons om niet ontmoedigd te gera-ken bij de vele noden die ons op bepaalde momenten als het ware overspoelen, en er ook nooit in te berusten. “Soms kan de overgrote nood en de beperktheid van wat hijzelf doet, tot bekoring worden van moedeloosheid. Maar juist dan zal hem het besef helpen dat hij maar een werktuig is in de hand van de Heer; hij zal zich bevrijden van de hoogmoed dat hij zelf en op eigen kracht de noodzakelijke verbetering van de wereld tot stand moet brengen. Hij zal in deemoed datgene doen, wat hem mogelijk is, en dat andere in deemoed aan de Heer overlaten (nr. 35). Het gebed als de manier om bij Christus steeds opnieuw kracht te halen, wordt hier tot een heel praktische urgentie. Wie bidt, verdoet zijn tijd niet, ook al toont de situatie alle tekenen van urgentie, en lijkt zij enkel en alleen tot handelen aan te zetten. De vroomheid zwakt de strijd tegen de armoede of zelfs tegen de ellende van de naaste niet af. De zalige Theresa van Calcutta is een heel duidelijk voorbeeld van het feit, dat de tijd die in het gebed aan God wordt gewijd de feitelijke werking van de naastenliefde niet alleen niet schaadt, maar er in werkelijkheid de onuitputtelijke bron van is (nr. 36).”

Het is vanuit een liefdevolle grondhouding dat men naar de andere, de medemens in nood toegaat. Men laat zich treffen door zijn pijn en lijden en vanuit deze compassie zal men zich inzetten om de andere ook effectief te helpen. “Naar het voorbeeld dat de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan ons voor ogen houdt, is christelijke naastenliefde allereerst eenvoudig het antwoord op de nood die zich in een concrete situatie voordoet: de hongeri-

gen moeten gespijzigd, de naakten gekleed, de zieken verzorgd, de gevangenen bezocht worden enz.” (nr. 31).

Maar deze werken van barmhartigheid moeten een deskundige invulling krijgen, de caritas moet zich vertalen in deskundige en gestructureerde dienstverlening, maar men moet er tegelijk over waken dat deze deskundigheid niet verwordt tot loutere techniciteit. Het moet een deskundigheid van het hart blijven.

“Wat vervolgens de dienst van de mensen aan de lijdenden betreft, daar is allereerst beroepsdeskundigheid voor nodig: de helpers moeten zo toegerust zijn dat ze het juiste op de juiste manier kunnen doen, en vervolgens voor de verdere verzorging zorg kunnen dragen. Beroepsdeskundigheid is een eerste, fundamentele noodzaak, maar op zichzelf is dat niet voldoende. Het gaat immers om mensen, en mensen hebben altijd meer nodig dan enkel een technisch juiste behandeling. Zij hebben menselijkheid nodig. Zij hebben aandacht nodig van het hart. Voor allen die in de caritatieve organisaties van de Kerk werkzaam zijn, moet het kenmerkend zijn dat zij niet alleen maar op deskundige wijze doen wat gedaan moet worden, maar met hun hart aandacht hebben voor de ander, zodat deze hun menselijke goedheid mogen ervaren. Daarom hebben deze helpers naast en gelijktijdig met hun beroepsopleiding ook een vorming van het hart nodig: ze moeten naar die ontmoeting met God in Christus worden geleid, die in hen de liefde wekt en hun hart opent voor de naaste, zodat naastenliefde voor hen niet langer meer een, om zo te zeggen van buitenaf opgelegd gebod is, maar gevolg van hun geloof, dat in de liefde werkzaam wordt. Het programma van de christen – het programma van de barmhartige Samaritaan, het programma van Jezus – is het opmerkelijke hart. Dit hart ziet waar liefde nodig is en handelt dienovereenkomstig. Wanneer de caritatieve activiteit uitgeoefend wordt door de Kerk, als een initiatief vanuit de gemeenschap, dan zijn uiteraard naast spontaneïteit van het individu ook planning, voorzorg en samenwerking met andere soortgelijke instellingen nodig” (nr. 31). *“Het werk van barmhartigheid waarmee men hier en nu een antwoord geeft op een reële en dringende behoefte is ontegenzeggelijk een daad van liefde. Het is eveneens een onontbeerlijke daad van liefde om te streven naar het organiseren en structureren van de maatschappij opdat de naaste zich niet in armoede zou bevinden, des te meer nu armoede de situatie wordt waarin een groot aantal mensen en zelfs ganse volken zich bevinden”* (nr. 208, Compendium).

Beroepsdeskundigheid
is een eerste,
fundamentele noodzaak,
maar op zichzelf
is dat niet voldoende.



3. Bij de opvoeding van de jeugd ga je in openheid en vrijmoedigheid alle waarden meten aan de wijsheid, die van God is. Je onderricht is een doorlichten van het hele menselijke bestaan met de verkondiging van Gods liefde en trouw. Als Broeder van Liefde geef je aan de jongeren een christelijke visie op het lijden. Je spoort hen aan om de nood van de lijdende mens in een geest van Caritas te helpen lenigen.

(leefregel nr. 37)



De opvoeding wordt door de sociale leer van de Kerk in eerste instantie gezien als de taak van het gezin. “Het gezin speelt een absoluut originele en onvervangbare rol in de opvoeding van de kinderen. Het recht en de plicht van de ouders om hun kinderen op te voeden is wezenlijk, omdat zij verbonden zijn aan de overdracht van het menselijk leven; als oorspronkelijk en primair ten opzichte van de opvoedende taak van anderen wegens de unieke liefdesbetrekking tussen ouders en kinderen; als onvervangbaar en onvervreemdbaar, zodat zij niet volledig overgedragen kunnen worden aan anderen en niet door anderen wederrechtelijk overgenomen kunnen worden” (nr. 239, Compendium). Dit uitgangspunt is belangrijk en essentieel voor hen die onderwijs en opvoeding in schoolverband organiseren; zij dienen hun opdracht als opvoedende instantie steeds als secundair te beschouwen ten aanzien van de ouders en de ouders dan ook nauw betrekken bij hun opvoedkundige opdracht. Tegelijk wordt gesteld dat de ouders het recht hebben scholen te kiezen die overeenstemmen met hun overtuiging en zelf scholen op te richten en deze te ondersteunen. Als congregatie willen we hen daarin ondersteunen en met hen samenwerken.

Als congregatie met een opdracht op het vlak van onderwijs en opvoeding willen we dan ook alles doen om de gezinnen te ondersteunen. We onderschrijven volledig de positieve omschrijving van het gezin dat vandaag speciaal moet verdedigd worden tegen velerlei ideeën die afbreuk doen aan het monogaam huwelijk als enige authentieke vorm van gezin. “Het gezin, dat geboren wordt uit de intieme echtelijke gemeenschap van leven en liefde gebaseerd op een huwelijk tussen man en vrouw, bezit een specifieke en originele sociale dimensie als eerste plaats van interpersoonlijke relaties, de eerste en levenskrachtige cel van de maatschappij: het is een goddelijke instelling die het fundament uitmaakt van het leven van de personen als prototype van elke sociale ordening” (nr. 211, Compendium). “Een maatschappij op maat van het gezin biedt de beste garantie tegen elke individualistische of collectivistische afwijking, omdat in zijn schoot de persoon steeds centraal staat als doel en nooit als middel. Het ligt voor de hand dat het welzijn van de personen en het goed functioneren van de maatschappij rechtstreeks afhangen van een gezond huwelijks- en gezinsleven. Het is in het gezin dat reeds vanaf de eerste levensjaren de morele waarden worden bijgebracht” (nr. 213, Compendium). “Geen enkele macht kan dan ook het natuurlijke recht op huwelijk afschaffen of zijn eigenschappen en doelstellingen wijzigen” (nr. 216, Compendium).

“In een maatschappij die steeds meer neigt tot relativisering en trivialisering van de eigenlijke ervaringen van liefde en seksualiteit, die de kortstondige aspecten van het leven exalteert en die de fundamentele waarden ervan verduistert, is het meer dan ooit dringend om te verkondigen en te getuigen dat de waarheid van de echtelijke liefde en seksualiteit aanwezig is waar zich een volledig en totale gave van personen realiseert, met de karakteristieken van eenheid en trouw” (nr. 223, Compendium). “Het gezin is méér dan een louter juridische, sociologische of economische eenheid, namelijk een gemeenschap van liefde en solidariteit, op unieke wijze geschikt om de culturele, ethische, sociale, geestelijke en godsdienstige waarden te onderrichten en door te geven, die wezenlijk zijn voor de ontwikkeling en het welzijn van de eigen leden en de samenleving” (nr. 229, Compendium).

In de scholen zal men samen met de gezinnen een correcte huwelijksmoraal verkondigen en een seksuele voorlichting in lijn met de visie van Kerk, waarbij aandacht wordt besteed aan de natuurlijke methoden van geboorteregeling (nr.233, Compendium).

Daarnaast willen we bijzondere aandacht hebben voor gezinnen en kinderen die “in armoede en gebrek leven, voor wezen, gehandicapten, voor zieken, voor bejaarden, voor hen die rouwen, voor hen die in twijfel, eenzaamheid of verlatenheid verkeren” (nr. 246, Compendium). Onze aandacht wil in het bijzonder gaan naar die kinderen die zich vandaag in moeilijke levenssituaties bevinden. “De toestand van een groot deel van de kinderen in de wereld is verre van bevredigend, omdat de voorwaarden die hun integrale ontwikkeling

begunsten, ontbreken, en dit ondanks het bestaan van een specifiek internationaal juridisch instrument voor het beschermen van hun rechten. Het betreft situaties die verband houden met het gebrek aan medische zorg, aan geschikt voedsel, aan de mogelijkheid om een minimum aan scholing en huisvesting te krijgen. Bovendien blijven enige zeer ernstige problemen onopgelost: kinderhandel, kinderarbeid, het verschijnen van de ‘straatkinderen’, het inzetten van kinderen in gewapende conflicten, kindhuwelijken, het gebruik van kinderen in de handel in pornografisch materiaal” (nr. 245, Compendium). Als congregatie nemen we reeds verschillende initiatieven om kinderen in moeilijkheden op te vangen en te begeleiden.

Binnen de opvoedkundige opdracht van onze scholen is het voorleven en overdragen van waarden zeer belangrijk. Binnen de sociale leer worden vooral de waarden van waarheid, vrijheid, rechtvaardigheid en liefde benadrukt.

“Alle sociale waarden zijn inherent aan de waardigheid van de menselijke persoon waarvan zij de authentieke ontwikkeling begunstigen” (nr. 197, Compendium).

“De mens heeft de specifieke plicht om zich altijd te keren naar de waarheid, haar te respecteren en van haar op een verantwoordelijke wijze te getuigen. Onze tijd vraagt om een intensieve onderwijskundige inspanning en een engagement van allen, opdat de zoektocht naar de waarheid, die zich niet verengt tot de som van verschillende opinies of tot één van de vele opinies, aangewakkerd wordt in elk milieu” (nr. 198, Compendium).

“De betekenis van vrijheid mag niet worden beperkt door haar te beschouwen vanuit een zuiver individualistisch perspectief en door haar te reduceren tot de willekeurige en ongecontroleerde uitoefening van de eigen persoonlijke autonomie. Vrijheid bestaat alleen maar waarlijk daar waar wederzijdse banden, die zich laten leiden door waarheid en rechtvaardigheid, mensen met elkaar verbinden, en wordt juist niet bereikt door totale zelfgenoegzaamheid en afwezigheid van relaties. De waarde van vrijheid, als uitdrukking van de singulariteit van elke menselijke persoon, wordt gerespecteerd wanneer het toegestaan is aan elk lid van de maatschappij om zijn persoonlijke roeping te realiseren; om de waarheid te zoeken en om zijn religieuze, culturele en politieke opvattingen te belijden; om zijn mening te uiten; om te beslissen over zijn levensstaat en, in de mate van het mogelijke, over zijn werk; om initiatieven van economische, sociale en politieke aard te nemen. Aan de andere kant moet vrijheid ook worden uitgedrukt als de mogelijkheid om te weigeren wat moreel negatief is, in welke vorm dit zich ook mag voordoen” (nrs. 199 en 200, Compendium).

“De rechtvaardigheid is een waarde die samengaat met het beoefenen van de overeenstemmende kardinale morele deugd. Het is de voortdurende en vaste wil om aan God en de naaste te geven waar ze recht op hebben” (nr. 201, Compendium).

“De waarden van waarachtigheid, rechtvaardigheid en vrijheid worden geboren en ontwikkelen zich vanuit de innerlijke bron van de liefde. Het menselijke samenleven is geordend, brengt vruchten van goedheid voort en beantwoordt aan de menselijke waardigheid wanneer het gebaseerd is op waarheid, wanneer het wordt geleefd in rechtvaardigheid, wanneer het wordt gerealiseerd in vrijheid die beantwoordt aan de waardigheid van de mens, wanneer het wordt geanimeerd door de liefde, die de noden en vereisten van de anderen als die van zichzelf beschouwt en die de gemeenschap van geestelijke waarden en van de zorg voor de materiële noden steeds intenser maakt” (nr. 205, Compendium).

Scholing en opvoeding moeten de jonge mensen een positieve attitude geven ten aanzien van arbeid en ervoor zorgen dat ze de nodige beroepsbekwaamheid verkrijgen om in de arbeidswereld te treden.

“Arbeid vertegenwoordigt een fundamentele dimensie van het menselijke bestaan, niet alleen als deelname aan de schepping, maar ook aan de verlossing” (nr. 263, Compendium).

“Menselijke arbeid heeft een tweevoudige betekenis: een objectieve en een subjectieve. In objectieve zin gaat het om de som van activiteiten, bronnen, instrumenten en technologieën

die door de mens worden gebruikt om dingen te produceren en om te heersen over de aarde. In subjectieve zin is arbeid de activiteit van de menselijke persoon als een dynamisch wezen dat in staat is om een variëteit aan activiteiten te verrichten die deel uitmaken van het arbeidsproces en die overeenstemmen met zijn persoonlijke roeping” (nr. 270, Compendium). “Arbeid heeft ook een sociale dimensie: het is nu meer dan ooit een werken met anderen en werken voor de anderen” (nr. 273, Compendium). Het zijn deze grondattitudes die binnen de opleidingen moeten worden aangebracht. Daarnaast mogen we niet verwaarlozen het belang van de zondagsrust te beklemtonen en de middelen aanreiken om tot een gezonde vrijetijdsbesteding te komen. “De zondag is een dag die moet worden geheiligd door menslievende activiteiten, met een bijzondere aandacht voor de familieleden, evenals voor de zieken, de hulpbehoevenden en de bejaarden” (nr. 285, Compendium).

We kunnen ook spreken van arbeid als een recht. “Arbeid is een goed dat aan alle mensen toebehoort en dat ter beschikking moet worden gesteld voor allen die ertoe in staat zijn. Volledige werkgelegenheid blijft daarom een verplichte doelstelling voor elk economisch systeem dat gericht is op rechtvaardigheid en het algemeen welzijn (nr. 288, Compendium). “Het behoud van werk hangt steeds meer af van beroepsdeskundigheid. Opleidings- en opvoedingsinstellingen mogen de menselijke of technische vorming, die noodzakelijk is om de gevraagde taken met voordeel te kunnen vervullen, niet verwaarlozen” (nr. 290, Compendium).

In bepaalde streken worden we als congregatie ook geconfronteerd met kinderarbeid en discriminatie naar vrouwen toe wat de tewerkstelling betreft. Het verzorgen van een betere scholing van kinderen en vooral meisjes kan hierbij een antwoord bieden.

Tot slot wordt vanuit de sociale leer van de Kerk gevraagd deze een plaats te geven in de opleidingen. “De sociale leer van de Kerk is een onmisbaar referentiepunt voor een integrale christelijke vorming” (nr. 528, Compendium). “De vormende waarde van de sociale leer van de Kerk zou meer aandacht moeten krijgen in de catechese. Het ultieme doel van de catechese is dat iemand niet alleen in aanraking komt met Jezus Christus maar tenslotte ook komt tot gemeenschap met Hem, ja tot intieme omgang. Vanuit dit perspectief bekeken mag de catechese niet nalaten om, in haar dienst tot geloofsopvoeding, aandacht te hebben voor de inzet van de mens in dienst van zijn volledige bevrijding, voor het zoeken naar een meer solidaire en broederlijke maatschappij, voor de strijd om gerechtigheid en opbouwen van vrede”(nr.529, Compendium). “De sociale leer van de Kerk moet de grondslag zijn van een intens en constant vormingswerk, in het bijzonder van de leken gelovigen. Dergelijke vorming moet rekening houden met hun verplichtingen in de burgerlijke maatschappij” (nr. 531, Compendium). “Katholieke opvoedkundige instituties kunnen en moeten inderdaad een waardevolle vormende dienst vervullen door zich op een bijzondere manier toe te wijden aan de inculturatie van de christelijke boodschap, dit wil zeggen aan de vruchtbare ontmoeting tussen het Evangelie en de verschillende kennisdomeinen” (nr. 532, Compendium).



4. Bij de gehandicapte en verwaarloosde jeugd, bij de bejaarde en psychisch zieke mens, word je geconfronteerd met grotere nood aan bevrijding, doordat hun menszijn op zoveel domeinen onvolkomen is. Nooit echter verloochen je hen. Je herkent ze als bij ons horende, en solidair ga je met hen de weg naar dezelfde bestemming in God. Daarom wil je door een nooit aflatende inspanning hun menselijke situatie nu reeds verbeteren. De vreugde van Gods woord, dat je aan de gehandicapte jeugd verkondigt, richt haar blijvend op de volheid van de Verrijzenis. Ook je werk bij zieken en bejaarden kun je begeleiden door een bescheiden verkondiging van Gods woord.

(leefregel nr. 68)

In het handvest voor werkers in de gezondheidszorg lezen we: “De Kerk, die de dienst aan de zieken als een integraal deel van haar zending beschouwt, neemt deze op haar schouders als een onderdeel van haar dienstbaarheid. De Kerk heeft de geneeskunde altijd gezien als een belangrijke ondersteuning voor haar verlossende zending t.o.v. de mens. Immers, de dienst aan de geest van de mens kan alleen maar volledig gerealiseerd worden door deze te beschouwen als een dienst aan zijn geestelijk-lichamelijke eenheid. De Kerk weet goed dat fysieke pijn de geest kerkert, evenals pijn van de geest het lichaam knecht” (nr. 5).

Binnen de zorgverlening van zieken en bejaarden en de begeleiding van mensen met een handicap zullen de basisprincipes van de sociale leer van Kerk geëerbiedigd en gepromoot worden: zorg voor de integrale mens, respect en herstel van de menselijke waardigheid, eerbied voor alle leven vanaf de conceptie tot de natuurlijke dood (cfr. supra 1). Zij zullen hun vertaling vinden in ons concreet handelen naar de medemens toe die aan onze zorgen is toevertrouwd.

In lijn met de christelijke visie op de mens zal men zich ethisch gedragen i.v.m. de voortschrijdende medisch-technische mogelijkheden. Ook hier biedt de sociale leer van de Kerk enige algemene principes aan die als richtlijn kunnen beschouwd worden. Wat er gezegd en uitgewerkt wordt voor het milieu, geldt voor gans de schepping, de mens inclusief.

“Recentelijk zijn er dringende vragen gerezen over het gebruik van nieuwe vormen van biotechnologie in de domeinen van de landbouw, veeteelt, geneeskunde en milieubescherming. De nieuwe mogelijkheden die worden geboden door huidige biologische en biogenetische technieken vormen enerzijds een bron van hoop en enthousiasme en van waarschuwing en vijandigheid anderzijds. De toepassing van verschillende types van biotechnologie, hun aanvaardbaarheid vanuit moreel standpunt, hun gevolgen voor de menselijke gezondheid en hun impact op het milieu en de economie maken het voorwerp uit van grondige studie en geanimeerde discussie (nr. 472, Compendium). “De christelijke visie op de schepping behelst een positief oordeel over de aanvaardbaarheid van menselijke tussenkomsten in de natuur, die ook andere levende wezens incorporeert, en zij doet tegelijk een krachtige oproep tot verantwoordelijkheid. In feite is de natuur geen heilige of goddelijke realiteit die door de mens gerust moet worden gelaten. Zij is veeleer een geschenk van de Schepper aan de menselijke gemeenschap, toevertrouwd aan de intelligentie en morele verantwoordelijkheid van de mens. Menselijke interventies zijn laakbaar wanneer zij levende wezens of het milieu schaden, terwijl menselijke interventies die levende wezens of het milieu verbeteren, alle lof verdienen” (nr. 473, Compendium). Basisprincipe blijft het recht op leven vanaf de conceptie tot aan het natuurlijke einde. Dit is de voorwaarde voor het uitoefenen van alle andere rechten dat in het bijzonder de ongeoorloofde van gelijk welke vorm van opzettelijke abortus en euthanasie impliceert (nr. 155, Compendium). “De bevordering van de waardigheid van de mens impliceert op de eerste plaats de bevestiging van het onschendbare recht op leven – vanaf de conceptie tot aan de natuurlijke dood -, het eerste van alle rechten van de persoon. Het respect voor de persoonlijke waardigheid vereist bovendien dat de godsdienstige dimensie van de persoon wordt erkend. Dit is geen louter confessionele vereiste maar een eis die zijn onuitroeibare wortel heeft in de werkelijkheid zelf van de mens. De daadwerkelijke erkenning van het recht op gewetens- en godsdienstvrijheid is één van de hoogste goederen en één van de zwaarste plichten van elk volk dat werkelijk het welzijn van de persoon en van de maatschappij wil verzekeren” (nr. 553, Compendium). “Wetenschappers moeten hun onderzoek en technische vaardigheden gebruiken ten dienste van de mensheid door deze te onderwerpen aan de morele principes en waarden die in hun totaliteit de waardigheid van de mens respecteren” (nr. 458). Hierbij klinkt ook de opdracht om de pastorale zorg binnen de zorg niet te verwaarlozen. De specifieke elementen en problemen rond de medische ethiek worden natuurlijk speciaal uitgewerkt in het “Handvest voor werkers in de gezondheidszorg”.

De zorg voor het welzijn van de mens en van iedere mens verdient alle prioriteit, maar kan nooit een einddoel zijn. “Het algemeen welzijn is geen doel op zich; het heeft waarde in functie van het bereiken van de ultieme doeleinden van de persoon en van het algemeen welzijn van de ganse schepping. God is het ultieme doel van zijn schepselen en in geen geval mag het algemeen welzijn worden beroofd van zijn transcendente dimensie, die de historische dimensie overstijgt en ook voltooit. Dit perspectief bereikt zijn hoogtepunt op grond van het geloof in Jezus’ Pasen, dat een helder licht werpt op de realisatie van het echte algemeen welzijn van de mensheid. Onze geschiedenis – de persoonlijke en collectieve inspanning om de menselijke bestaansconditie te verheffen – begint en eindigt in Jezus: dankzij Hem, door Hem en voor Hem, kan elke realiteit, ook de menselijke maatschappij, worden gebracht tot haar Hoogste Goed en vervulling. Een zuiver historische en materialistische visie zou uitlopen op de transformatie van het algemeen welzijn in een simplistisch sociaal-economisch welzijn, ontdaan van elke transcendente doelstelling, dit wil zeggen van zijn diepste bestaansgrond” (nr. 170, Compendium). Deze visie is belangrijk voor onze zorg en begeleiding, vooral bij deze mensen wiens perspectieven op genezing eerder gering zijn. Natuurlijk streven we ernaar om goede resultaten te bekomen, maar het al dan niet voortzetten van onze zorg zal nooit aan deze resultaten gekoppeld worden. We verzorgen en begeleiden de mensen en we helpen hen hun levenssituatie te aanvaarden in het licht van hun transcendente bestemming die het tijdelijke en de menselijke beperktheden overstijgt. Het is daarin dat onze zorg voor ongeneeslijke zieken, voor mensen met een zware mentale handicap, voor mensen met een onomkeerbare dementie zijn motivatie blijft vinden: we blijven ieder leven als waardevol en zinvol beschouwen, want het is geschapen door God en onderweg om zijn voltooiing te vinden bij God. Hier klinkt onze leefregel heel sterk door: “Het lijden kan je niet wegdenken. Je kan het opnemen, omdat je eigen lijden door Christus is opgenomen. Hij heeft je verlost. Het lijden had je kunnen vernietigen, maar het heeft je beter gemaakt. Je vertrouwdheid met de lijdende Christus maakt je vertrouwd met alle lijden. Zoals de wereld zich ergerde aan zijn ontleding, zo zal ze heel dikwijls aanstoot nemen aan je christelijk bestaan. Je trouw aan de mens, omdat hij van God is, zal op weerstand en onbegrip stuiten. Maar in Christus kan je die trouw handhaven, en wordt alle pijn herschapen tot de werkelijkheid van het nieuwe bestaan (nr.15).

“Je gelooft in de waarde van elke mens, ook van de meest verlaten, de zwaarst getroffen mens. Hoe vaak ontbreekt hem de vreugde van de nieuwe hoop. In je begaan zijn met de armen en de lijdenden, als Broeder van Liefde, ontdek je het geheim van je roeping. Alleen de aanvaarding van en de deelname aan het lijden, kortom de liefde, verleent je toegang tot het Rijk der Hemelen dat nabij is, midden onder ons (nr.16).”

Ook de begeleiding van personen met een handicap krijgt een bijzondere aandacht binnen de sociale leer, bijzonder in het kader van het recht op arbeid. “De rechten van de gehandicapten moeten worden bevorderd met doeltreffende en geëigende maatregelen. Het zou zeer menonwaardig en een ontkenning van de algemene humaniteit zijn hen niet, zoals mensen die over het volledig gebruik van hun vermogens beschikken, tot het sociale leven en dus tot de arbeid toe te laten. Door zo te handelen zouden we in een ernstige vorm van discriminatie van sterke en gezonde mensen tegenover zwakken en zieken hervallen. Er moet niet alleen een grote aandacht worden besteed aan de fysische en psychologische werkomsstandigheden, aan een rechtvaardig loon, aan de mogelijkheid van promotie en het wegwerken van hindernissen, maar ook aan de affectieve en seksuele dimensies van personen met een handicap. Ook zij hebben nood aan liefde en aan bemind worden, zij hebben tederheid nodig, nabijheid en intimiteit, in overeenstemming met hun capaciteiten en met respect voor de morele orde, die dezelfde is voor de gezonde personen als voor de gehandicapten (nr. 148, Compendium).

Onze apostolische activiteiten, zowel in de zorgverlening als de opvoeding, verrichten we samen met leken-medewerkers. Het is belangrijk dat we inspanningen leveren om hen te helpen om de sociale leer van de Kerk ook in hun werksituatie vorm te geven. Met hen bouwen we aan een authentieke lekenspiritualiteit.

“Het behoort tot de specifieke taak van de leek om het Evangelie te verkondigen met een voorbeeldig getuigenis van een leven dat geworteld is in Christus en geleefd wordt in de tijdelijke realiteiten: het gezin; het beroepsmatig engagement in de wereld van de arbeid, de cultuur, de wetenschap en het onderzoek; het opnemen van sociale, economische en politieke verantwoordelijkheden. Al de seculiere menselijke realiteiten zijn de context waarin de christelijke leken leven en werken. Deze realiteiten zijn plaatsen waar Gods liefde wordt ontvangen; het engagement van leken gelovigen moet aan deze visie beantwoorden en moet beschouwd worden als een uitdrukking van evangelische naastenliefde (nr. 543, Compendium). Het is in deze seculiere omgeving dat we als Broeders van Liefde onze apostolische opdrachten delen met leken.

“De leken gelovigen zijn geroepen om een authentieke lekenspiritualiteit te cultiveren waardoor zij worden herboren als nieuwe mannen en vrouwen, die zowel heilig als heiligmakend zijn, die ondergedompeld zijn in het mysterie van God en opgenomen in de maatschappij. Dergelijke spiritualiteit bouwt de wereld op volgens de Geest van Jezus. Deze spiritualiteit sluit zowel een intimistische spiritualiteit als een sociaal activisme uit (nr. 545, Compendium). Via een dynamisch en permanent vormingsproces zullen ze harmonie scheppen tussen leven – in al zijn complexiteit – en geloof. In de ervaring van de gelovigen mogen er immers in hun bestaan niet twee parallelle levens zijn: enerzijds het zogenaamde geestelijke leven met zijn waarden en eisen; anderzijds het zogenaamde wereldlijke leven of het leven van hun gezin, werk, sociale relaties, politiek engagement en cultuur. De synthese tussen geloof en leven vereist dat men voortschrijdt op de weg die oordeelkundig wordt aangegeven door de karakteristieke elementen van het christelijk leven: het Woord van God als referentiepunt; de liturgische viering van het christelijke mysterie; het persoonlijk gebed; de authentieke kerkelijke ervaring, verrijkt door de bijzondere opvoedkundige diensten door wijze spirituele gidsen; het beoefenen van de sociale deugden en een volgehouden zorg voor culturele en professionele vorming” (nr. 546, Compendium).

“De sociale leer moet dan ook een integraal deel worden van de permanente vorming van de leken gelovigen. De sociale leer ondersteunt immers en verlicht de rol van verenigingen, bewegingen en leken groepen die geëngageerd zijn in de vernieuwing van de verschillende sectoren van de tijdelijke orde. De sociale leer is uiterst belangrijk voor kerkelijke verenigingen die pastorale actie in de maatschappij als doel van hun engagement hebben. Deze verenigingen zijn een geprivilegieerd referentiepunt omdat zij optreden in de maatschappij als kerkelijke lichamen; zij tonen de waarde aan van het gebed, van reflectie en dialoog om de sociale realiteiten tegemoet te treden en te verbeteren (nrs. 549, 550, Compendium). “De aanwezigheid van de leken in het sociale leven wordt gekarakteriseerd door dienstbaarheid. Van alle domeinen van sociaal engagement van de leken gelovigen, neemt de dienst aan de menselijke persoon de voornaamste plaats in. De leken moeten tegelijk ijveren voor de bekeering van de harten en de verbetering van de structuren (nr. 551, 552, Compendium). Deze bedenkingen rond de opdracht en missie van de leken gelovigen in onze diensten en de nood aan vormingsactiviteiten daaromtrent gelden ook voor de missie en vorming van aangesloten leden binnen de congregatie.



5. De dienst van je gemeenschap is gericht op de komst van het Rijk in het hart van de gehandicapte, van de zieke en bejaarde mens, van het kind en de jongeman. In die gehoorzaamheid aan de Geest van Liefde ligt de trouw van je gemeenschap aan de Kerk en aan de wereld.

(leefregel nr. 20)

Als congregatie hebben we een opdracht in de wereld. We worden gezonden om het Rijk Gods in de wereld te brengen, in het bijzonder in het leven van de gehandicapte, van de zieke en bejaarde medemens, van de jongere.

In de sociale leer van de Kerk vinden we een aantal thema's die van belang zijn om onze plaats in de wereld correct op te nemen.

Het eerste thema is dat van de subsidiariteit, waaronder wordt verstaan "wat de individuen op eigen initiatief en door eigen kracht kunnen presteren, mag hun niet ontnomen worden en aan de gemeenschappen opgedragen worden, zo is het ook een onrecht en tegelijk een ernstig nadeel, ja een verstoring van de goede orde, om datgene wat door een kleinere en ondergeschikte gemeenschap gedaan en tot stand gebracht kan worden, naar een grotere en hogere in rangorde staande gemeenschap te verwijzen (Centesimus annus, nr. 48). "Op basis van dit principe moeten alle maatschappijen van een hogere rangorde een houding aannemen van hulp (subsidium) – dus van ondersteuning, bevordering, van ontwikkeling – tegenover maatschappijen van een lagere rangorde (nr. 186, Compendium).

Dit principe werd in de encycliek "Deus caritas est" door Paus Benedictus XVI nog eens herhaald: "Er bestaat geen rechtvaardig staatsbestel dat het dienstwerk van de liefde overbodig zou kunnen maken. ... De totale verzorgingsstaat die alles naar zich toetrekt, wordt uiteindelijk een bureaucratische instantie, die het belangrijkste dat de lijdende mens, dat iedere mens nodig heeft, niet kan geven: de liefdevolle persoonlijke aandacht. We hebben geen staat nodig die alles regelt en beheerst, maar een staat die volgens het subsidiariteitsbeginsel royaal de initiatieven erkent en ondersteunt, die vanuit de diverse maatschappelijke krachten opkomen en die spontaneïteit verbinden met nabijheid aan de hulpbehoevende medemens" (nr. 28).

Hierbij wordt duidelijk gesteld dat er ruimte moet blijven voor initiatieven van het privaat christelijk initiatief waartoe de congregatie van de Broeders van Liefde zich kan rekenen, en dat de overheid de nodige ruimte moet blijven creëren opdat deze initiatieven kunnen ontstaan, groeien en met de nodige financiële ondersteuning blijven bestaan, in zoverre deze initiatieven kaderen in het globale beleid door de overheid uitgetekend.

Hetzelfde subsidiariteitsprincipe stelt ook dat de overheid niet zal tussenkomen in de levensbeschouwelijke achtergronden van waaruit private initiatieven vorm krijgen. In landen waar een duidelijke scheiding bestaat tussen Kerk en Staat is dit wederzijds respect constitutioneel vastgelegd en moet tot uiting komen in een sfeer van actief pluralisme waarbij de verschillen in culturele en levensbeschouwelijke keuzes op diverse plaatsen publiek zichtbaar kunnen worden. In landen waar er geen scheiding bestaat tussen Kerk en Staat, moet men vanuit hetzelfde subsidiariteitsbeginsel de kans krijgen ook vanuit levensbeschouwelijke achtergrond initiatieven te ontwikkelen. Hierbij is wel de volgende opmerking uit "Deus caritas est" van belang: "Het christelijk liefdewerk moet onafhankelijk zijn van partijen en ideologieën. Het is geen middel tot een ideologisch aangestuurde wereldverandering. ... Bovendien mag de beoefening van de naastenliefde geen middel zijn tot wat men tegenwoordig 'proselitisme' noemt. Maar dat betekent niet dat de caritatieve actie God en Christus ter zijde moeten laten. ... De christen weet wanneer het tijd is om over God te spreken, en wanneer het tijd is om over Hem te zwijgen en maar eenvoudig de liefde te laten spreken" (nr. 31). "De wederzijdse autonomie van de Kerk en de politieke gemeenschap houdt geen scheiding in die samenwerking uitsluit. Beide, hoewel op een verschillende wijze, dienen de persoonlijke en sociale roeping van dezelfde mensen. De kerk en de politieke gemeenschap drukken zichzelf immers uit door georganiseerde structuren die geen doelen op zich zijn maar die gericht zijn op de dienst aan de mens" (nr. 425, Compendium).

Als gemeenschap stellen we heel wat medewerkers tewerk, zodat we onszelf ook als een werkgemeenschap kunnen beschouwen. Het aspect arbeid is dan ook een volgend thema uit de sociale leer dat ons bijzonder aanbelangt.

“De rechten van de arbeiders zijn gefundeerd op de natuur van de menselijke persoon en op zijn transcendente waardigheid. Recht op een billijke vergoeding; het recht op rust; het recht op werkplaatsen en werkmethoden die de lichamelijke gezondheid van de arbeiders en hun morele integriteit niet schaden; het recht om de eigen persoonlijkheid uit te drukken op de werkplaats zonder enige schending van het eigen geweten of de eigen waardigheid; het recht op de onontbeerlijke en passende bestaansmiddelen voor de werklozen en hun gezinnen; het recht op een pensioen en op een ouderdoms-, ziekte- en ongevallenzekeringsverzekering; het recht op sociale bescherming verbonden met het moederschap; het recht om te vergaderen en om zich te verenigen, zijn enkele fundamentele rechten van de arbeiders. Deze rechten worden dikwijls geschonden, zoals wordt bevestigd door het betreuenswaardige feit van arbeiders die onderbetaald zijn, zonder bescherming en doeltreffende vertegenwoordiging. Het gebeurt dikwijls dat de arbeidsomstandigheden voor mannen, vrouwen en kinderen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, zo onmenselijk zijn dat zij een belediging vormen voor hun waardigheid en hun gezondheid schaden” (nr. 301).

“De rechtmatige vrucht van de arbeid is een rechtvaardig loon. Zij die weigeren een rechtvaardig loon te betalen of die het niet geven binnen de vastgestelde termijn en in juiste verhouding tot het geleverde werk, begaan een zware onrechtvaardigheid” (nr. 302). Het is passend dat we binnen de congregatie nauwkeurig toezien dat alle rechten van de arbeiders geëerbiedigd worden en dat we daarmee binnen de sociale context waar we actief zijn ook een voorbeeldfunctie kunnen vervullen.

Als gemeenschap zullen we ook aandacht moeten hebben voor de bescherming van het milieu en de integriteit van de schepping. “Het magisterium onderstreept de menselijke verantwoordelijkheid in de bewaring van een integer en gezond milieu voor iedereen. Indien de mensheid vandaag erin slaagt om de nieuwe wetenschappelijke mogelijkheden te combineren met een sterke ethische dimensie, dan zal ze zeker in staat zijn om het milieu als een huis en een bron voor de mens en voor alle mensen te bevorderen, om de oorzaken van vervuiling weg te nemen en om hygiënisch verantwoorde omstandigheden en gezondheid voor zowel kleine groepen als voor de grote uitgestrekte menselijke vestiging te garanderen. Technologie die vervuult, kan ook proper maken, productie die accumuleert, kan ook rechtvaardig verdelen, op voorwaarde dat de ethiek van respect voor het leven en de menselijke waardigheid, voor de rechten van de huidige en toekomstige generaties, prevaleert” (nr. 465, Compendium). “De benedictijnse en de franciscaanse spiritualiteit hebben in het bijzonder getuigenis afgelegd van dit soort van verwantschap van de mens met gans de schepping, door bij hem een houding van respect tegenover elke realiteit van de omringende wereld te cultiveren. De hechte band tussen een ecologie van het milieu en een menselijke ecologie moet steeds meer worden beklemtoond” (nr. 464, Compendium).

“Het huidig exploitatieritme compromitteert ernstig de beschikbaarheid van sommige hulpbronnen voor zowel het heden als de toekomst. ... Het klimaat is een goed dat moet worden beschermd en het herinnert de consumenten en zij die werkzaam zijn in industriële ondernemingen eraan dat zij in hun gedrag een grotere zin voor verantwoordelijkheid aan de dag moeten leggen” (nr. 470, Compendium).

Onze omgang met de economische goederen, inherent aan onze seculiere activiteiten in de maatschappij, zullen eveneens aan een aantal elementen van de sociale leer moeten vol-

doen.

“Goederen, zelfs wanneer ze legitiem bezit zijn, hebben altijd een universele bestemming; elke vorm van verkeerdelijke accumulatie is immoreel omdat dit openlijk contrasteert met de universele bestemming die door de Schepper aan alle goederen werd toegewezen. De rijkdommen vervullen hun functie van dienstbaarheid aan de mens wanneer zij bestemd zijn voor het voortbrengen van weldaden voor de anderen en de maatschappij” (nrs. 328, 329, Compendium). “Ook in het sociaal-economisch leven dienen de waarde van de menselijke persoon, zijn onverkorte roeping en het welzijn van de gehele maatschappij gehonoreerd en bevorderd te worden “ (nr. 331, Compendium). “Het principe van de universele bestemming van de goederen nodigt uit tot de ontwikkeling van een economische visie geïnspireerd door morele waarden die de mensen toelaten om niet het zicht op de oorsprong en op het doel van deze goederen te verliezen en om zo een rechtvaardige solidaire wereld te realiseren”(nr. 174, Compendium). “De universele bestemming van de goederen behelst een gezamenlijke inspanning om voor elke persoon en voor alle volken de voorwaarden te scheppen die noodzakelijk zijn voor een integrale ontwikkeling, zodat iedereen kan bijdragen tot de creatie van een meer humane wereld” (nr. 175, Compendium).

Ten slotte dienen we een woord te zeggen over onze maatschappelijke betrokkenheid. In “Deus caritas est” wordt de verhouding van de kerk en de politiek treffend uitgedrukt: “De Kerk kan en mag zich de politieke strijd niet toe-eigenen, om een zo rechtvaardig mogelijke samenleving te verwezenlijken. Ze kan en mag de staat niet vervangen. Maar ze kan en mag in de strijd om gerechtigheid ook niet afzijdig blijven. In de strijd van de rede moet ze zich mengen langs de weg van de argumentatie, en ze moet de geestelijke krachten opwekken zonder welke de gerechtigheid, die altijd ook offers vraagt, geen ingang kan vinden en evenmin kan gedijen (nr. 28). De Kerk heeft hierin een indirecte opdracht in zover het haar toekomt bij te dragen tot de zuivering van de rede en het opwekken van de morele krachten zonder welke juiste structuren niet kunnen worden opgebouwd, noch op den duur kunnen functioneren” (nr. 29).

Het is inderdaad niet onze opdracht om rechtstreeks aan politiek te doen, maar toch kunnen we niet onverschillig blijven wanneer via onrechtvaardige structuren en immorele wettelijke kaders de mensen die ons speciaal genegen zijn, m.n. mensen die niet in de mogelijkheid zijn om voor hun eigen belangen op te komen, niet of niet voldoende gerespecteerd worden. De overheid moet ons daartoe de nodige ruimte blijven geven.

“De Kerk vraagt daarom: vrijheid van meningsuiting, onderwijs en evangelisatie; vrijheid van publieke eredienst, vrijheid van organisatie en eigen intern bestuur; vrijheid van keuze, onderwijs, benoeming en overplaatsing van haar bedienaren; vrijheid om godsdienstige gebouwen op te richten, vrijheid om voldoende goederen voor haar functioneren te verwerven en te bezitten; vrijheid van vereniging, niet alleen van godsdienstige maar ook voor opvoedkundige, culturele, medische en liefdadige doeleinden” (nr.426, Compendium).

“Wanneer, in domeinen of realiteiten die betrekking hebben op fundamentele ethische plichten, legislatieve of politieke keuzes worden voorgesteld die in strijd zijn met de christelijke principes en waarden, leert het magisterium dat een goed gevormd christelijk geweten niet toelaat om te stemmen voor een politiek programma of een individuele wet die de fundamentele inhoud van het geloof en de zeden tegenspreekt. ... Geplaatst voor de talrijke situaties waarin fundamentele en onontkoombare morele plichten een rol spelen, moet in herinnering worden gebracht dat het christelijke getuigenis moet worden beschouwd als een fundamentele plicht die zelfs kan leiden tot het opofferen van zijn eigen leven, tot martelaarschap in de naam van de liefde en de menselijke waardigheid” (nr.570, Compendium).

“Van alle ontwrichtingen van het democratisch systeem is de politieke corruptie één van de meest ernstige omdat zij tegelijk zowel morele principes als de normen van sociale rechtvaardigheid verraadt” (nr.411, Compendium). “Overdreven bureaucratie ontstaat wanneer

institutes in hun organisatie ingewikkelder worden en tenslotte worden ondergraven door onpersoonlijk functioneren, door onrechtmatige private belangen, door gemakkelijke en algemene onverschilligheid” (nr. 412, Compendium).

“Het principe van het laïcisme houdt het respect van de staat voor elke godsdienstige overtuiging in, die de vrije uitoefening van de rituele, spirituele, culturele en caritatieve activiteiten van gelovige gemeenschappen verzekert. In een pluralistische maatschappij is het laïcisme een plaats voor communicatie tussen de verschillende spirituele tradities van de natie. Spijtig genoeg blijven er zelfs in democratische maatschappijen nog steeds uitdrukkingen van onverdraagzaam laïcisme over die vijandig staan tegenover het toekennen van elk soort van politieke of culturele relevantie aan gelijk welke vorm van geloof, door het discrediteren van het sociale en politieke engagement van christenen omdat zij zich herkennen in de door de Kerk onderwezen waarheden en omdat zijn gehoorzamen aan de morele plicht om te handelen volgen hun geweten” (nr. 572, Compendium).





6. Je zending als Broeder van Liefde geeft aan je bestaan een grote spankracht. Je roeping is wezenlijk apostolisch

(leefregel nr. 66)

Als congregatie werken we mee aan de ontwikkeling van de maatschappij, en dat grensoverschrijdend. Ook internationale ontwikkelingssamenwerking behoort tot onze opdracht. Ook daarover heeft de sociale leer van de Kerk ons iets te zeggen.

“De medewerking aan de ontwikkeling van heel de mens en van iedere mens is een plicht van allen jegens allen en zij moet tegelijk een gemeenschappelijke plicht zijn van de vier delen van de wereld: Oost en West, Noord en Zuid. Dit recht op ontwikkeling is gebaseerd op de volgende principes: een gemeenschappelijke oorsprong en bestemming van de mensenfamilie; gelijkwaardigheid tussen elke persoon en tussen elke gemeenschap op basis van de menselijke waardigheid; de universele bestemming van de aardse goederen; een integrale notie van ontwikkeling; het centrale karakter van de menselijke persoon en solidariteit” (nr. 446, Compendium). “Tussen de oorzaken die in belangrijke mate bijdragen tot onderontwikkeling en armoede, moet naast de onmogelijkheid om toe te treden tot de internationale markt, melding worden gemaakt van analfabetisme, gebrek aan zekerheid inzake voedsel, de afwezigheid van structuren en diensten, onvoldoende maatregelen om de basisgezondheidszorg te garanderen, het gebrek aan drinkbaar water en sanitaire voorzieningen, corruptie, instabiliteit van instituties en het politieke leven zelf” (nr. 447, Compendium). “De geest van internationale samenwerking vereist dat er een bewustzijn aanwezig is van de plicht tot solidariteit, rechtvaardigheid en universele naastenliefde die uitstijgt boven de strikte logica van de markt” (nr. 448, Compendium). “Bij de aanvang van het derde millennium vormt de armoede van miljarden mensen de grootste uitdaging voor ons menselijk en christelijk geweten. Dergelijke armoede verhindert de realisatie van het volledige humanisme dat de Kerk wenst en nastreeft, opdat de personen en de volken ‘meer’ zouden mogen ‘zijn’ en in ‘meer menselijke omstandigheden’ zouden kunnen leven. De strijd tegen armoede krijgt een belangrijke aansporing in de optie of voorkeursliefde van de Kerk voor de armen. In gans haar sociale leer heeft de Kerk nooit opgehouden om nog andere fundamentele principes van haar leer in herinnering te brengen, op de eerste plaats de universele bestemming van de goederen. Door voortdurend het solidariteitsbeginsel te herbevestigen, spoort de sociale leer aan om tot actie over te gaan om zo het welzijn van allen en van ieder, omdat wij werkelijk allen verantwoordelijk zijn voor allen, te bevorderen. Het solidariteitsbeginsel moet altijd, ook in de strijd tegen de armoede, gepast samengaan met het subsidiariteitsbeginsel, waardoor het mogelijk is om de ondernemingsgeest te stimuleren, wat op zijn beurt het fundament is van alle sociale en economische ontwikkeling in arme landen zelf” (nr. 449, Compendium). “De milieucrisis en de armoede zijn verbonden met een complex en dramatisch geheel van oorzaken die kunnen worden opgelost door het principe van de universele bestemming van de goederen. De huidige milieucrisis treft in het bijzonder de armsten, ongeacht of ze nu leven in landen die te lijden hebben onder erosie en woestijnvorming, betrokken zijn in gewapende conflicten of onderworpen zijn aan gedwongen immigratie, of omdat ze niet beschikken over de economische en technologische middelen om zichzelf te beschermen tegen andere calamiteiten. Een massa van deze mensen leven in vervuilde voorsteden van de grote steden, in geïmproviseerde huizen of in agglomeraties van vervallen en onveilige huizen (slums, bidonvilles, barrios, favelas) “ (nr. 482, Compendium).

Een probleem waar we in ontwikkelingslanden mee geconfronteerd worden zijn gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties die binnen hun programma's zogenaamde verborgen agenda's hebben die ze verplicht opleggen aan overheden en ondergeschikte besturen en organisaties en deze afhankelijk maken van de mogelijke ondersteuning die wordt verschaft. Deze verborgen agenda's hebben meestal te maken met de controle op de bevolkingstoename via sterilisatiecampagnes en contraceptie, het verplicht legaliseren van abortus en euthanasie, het wettelijk laten erkennen van samenlevingsvormen tussen homoseksuele personen en het gender-probleem.

“Al de programma's van economische ondersteuning die gericht zijn op het financieren van

sterilisatiecampagnes en contraceptie, evenals het onderwerpen van economische steun aan dergelijke campagnes, moeten moreel worden veroordeeld als aanvallen op de waardigheid van de persoon en van het gezin” (nr. 234, Compendium). Als congregatie dienen we waakzaam te zijn dat we niet via omwegen betrokken worden bij dergelijke acties.

Ook binnen onze consultatieve status met de Verenigde Naties ondervinden we soms de spanning tussen stellingen die daar verdedigd worden maar die niet in lijn zijn met de sociale leer van de Kerk en waar we verplicht worden onze visie te formuleren. Zo werden we vanuit de Heilige Stoel gevraagd om in hun naam deel te nemen aan de besprekingen van het document over de rechten van de gehandicapten, maar we moesten vaststellen dat in het document vrijwillige abortus bij vroegtijdige detectie van een handicap niet wordt uitgesloten maar eerder aangemoedigd.

Vele landen waar we aanwezig en werkzaam zijn worden geteisterd door oorlogssituaties. Er zijn heel wat gewapende conflicten die gerelateerd zijn aan structurele situaties van onrechtvaardigheid, armoede en uitbuiting. “Daarom is de andere naam van de vrede ontwikkeling. Zoals er de collectieve verantwoordelijkheid bestaat voor het vermijden van de oorlog, zo bestaat er de collectieve verantwoordelijkheid voor het bevorderen van de ontwikkeling” (nr. 498, Compendium), en dus de vrede. In situaties waar conflicten gerelateerd zijn aan etnische verschillen, kunnen onze internationale gemeenschappen een voorbeeldfunctie vervullen en aantonen dat het mogelijk is om met verschillende groepen vreedevol samen te leven.

“Een aparte categorie oorlogsslachtoffers wordt gevormd door de vluchtelingen, die door de krijgsverrichtingen worden gedwongen om weg te vluchten uit hun normale woonplaats en die hun toevlucht moeten zoeken in vreemde landen. De Kerk staat hen niet alleen bij met haar pastorale aanwezigheid en materiële ondersteuning, maar ook door haar engagement om hun menselijke waardigheid te verdedigen. De zorg voor vluchtelingen moet ons ertoe brengen om de universeel erkende rechten van de mens te herbevestigen en te benadrukken, en om te vragen dat de effectieve erkenning van deze rechten aan de vluchtelingen worden gegarandeerd” (nr.505, Compendium). Als congregatie hebben we de laatste jaren verschillende heel concrete initiatieven genomen om vluchtelingen te ondersteunen.


Binnen onze verzorgingsinstellingen worden we natuurlijk geconfronteerd met oorlogsslachtoffers, die zowel op fysisch als mentaal gebied onze ondersteuning nodig hebben. Een speciale groep zijn de kindsoldaten. “Deze kinderen worden niet alleen beroofd van een normale opvoeding en kindsheid maar zij worden ook opgeleid om te doden. Dit is een ontoelaatbaar misdrijf. Het gebruik van kindsoldaten in gevechtseenheden van gelijk welke soort moet worden gestopt en tegelijk moet alle mogelijke bijstand worden verleend aan zorg, opvoeding en rehabilitatie van deze kinderen die bij krijgsverrichtingen betrokken zijn geweest” (nr. 512, Compendium).

In landen waar conflicten zware letsels nalieten bij de bevolking, is vergeving en verzoening heel belangrijk. Het is goed dat we daar als congregatie onze bijdrage toe leveren.

“De Kerk leert dat echte vrede alleen mogelijk is door vergiffenis en verzoening. Het gewicht van het verleden, dat niet mag worden vergeten, kan slechts worden aanvaard wanneer wederzijdse vergiffenis is geschonken en ontvangen. Dit is een lang en moeizaam proces, dat evenwel niet onmogelijk is” (nr. 517, Compendium). “Wederzijdse vergiffenis mag de vereisten van de rechtvaardigheid niet elimineren en nog minder mag zij de weg naar de waarheid versperren. Integendeel, rechtvaardigheid en waarheid zijn de concrete voorwaarden voor verzoening” (nr. 518, Compendium). “De Kerk strijdt voor de vrede door het gebed. Het gebed opent het hart niet alleen voor een diepe verbondenheid met God maar ook voor een ontmoeting met anderen in respect, begrip, achting en liefde” (nr. 519, Compendium).

De sociale leer van de Kerk is ook een geprivilegieerd instrument voor dialoog, zowel tussen christelijke gemeenschappen, burgerlijke overheden, andere kerken en andere wereldreligies. Waar theologische disputen de afstand tussen twee religies kan vergroten, zijn de gemeenschappelijke sociale activiteiten dikwijls een weg, een deur tot overleg en dialoog. Door het feit dat onze voorzieningen in principe open staan voor iedereen, ongeacht de geloofsovertuiging, komen we in contact met andere religies. Het zijn opportuniteiten om dialoog aan de basis te laten groeien (cfr. nr. 537, Compendium).

“Om de wereld meer menselijk te maken, waardiger voor de persoon, moet liefde in het sociale leven – politiek, economisch en cultureel – opnieuw worden geherwaardeerd en moet zij worden verheven tot de permanente en hoogste vorm van elk handelen. Menselijke relaties kunnen niet enkel worden geregeerd volgens de maatstaf van de rechtvaardigheid. Christenen weten dat de liefde de reden is waarom God in relatie met de mens is getreden. De liefde moet bijgevolg elke sector van menselijk leven animeren en moet zich uitstrekken tot de internationale orde. Alleen een mensheid waarin de ‘beschaving van de liefde’ heerst, zal in staat zijn om te genieten van een authentieke en blijvende vrede “ (nr. 582, Compendium).



7. Broeder, als geroepene voor de exclusieve dienst van God heb je in de Kerk de bijzondere opdracht gekregen mee te waken over de waarde van de Caritas. Deze Caritas doordeesemt je hele zijn en geeft aan je samen leven met de anderen een eigen kleur, die zowel in de dienst van de zwakke mens als in de opvoeding van de jeugd tot uitdrukking moet komen.

(leefregel nr. 44)

Als congregatie van de Broeders van Liefde hebben we een bijzondere opdracht om in het hart van de sociale leer van de Kerk levende voorbeelden te geven van de caritas. Het is als het ware onze core-business. We lezen daarover het volgende in het Compendium: “De pastorale actie in de sociale sector geniet ook de inzet van gewijde personen in overeenstemming met hun charisma. Hun schitterend getuigenis, in het bijzonder in situaties van zeer grote armoede, vormt voor iedereen een herinnering aan de waarden van heiligheid en van de belangeloze dienstbaarheid aan de naaste. De totale zelfgave van de religieuzen biedt zich ter overweging van iedereen aan als een welsprekend en profetisch teken van de sociale leer: door zich volledig ten dienste te stellen van het mysterie van de liefde van Christus voor de mens en de wereld, manifesteren de religieuzen met hun leven zelf sommige karakteristieken van de nieuwe mensheid die de sociale leer wil bevorderen en anticiperen zij op deze karakteristieken. In kuisheid, armoede en gehoorzaamheid plaatsen gewijde personen zich ten dienste van de pastorale naastenliefde, in het bijzonder door gebed waardoor zij Gods plan voor de wereld contempleren en de Heer smeken opdat hij het hart van elke mens opent zodat hij bij zichzelf het geschenk van de nieuwe mensheid, de prijs voor het offer van Christus, verwelkomt” (nr. 540, Compendium).



